

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Παρασκευή, 7 Δεκεμβρίου 2018

09.00-10.00 Εγγραφή συνέδρων, παραλαβή φακέλων

1η πρωινή παράλληλη συνεδρία: **Εμπόριο και επιχειρηματικές στρατηγικές του καπνού** (αίθουσα ΦΙΛΙΠΠΟΣ)

Προεδρείο: Άγγελος Παληκίδης, Ναθαναήλ Παπακοσμίδης

10.00-11.00 Παναγιώτα Τζιβάρια *Εκμισθωτές και καταναλωτές καπνού στο βενετικό Κράτος της Θάλασσας: το δίκτυο της οικονομίας της απόλαυσης*
Ελπίδα Βόγλη *«Καπνοπωλείον 'Η Ροδόπη' (...) επί της διασταυρώσεως των οδών Αιόλου και Πανδρόσου»: Από την 'ειδοποίηση' και τη ρεκλάμα του 19ου αιώνα στη μεσοπολεμική διαφημιστική εκστρατεία για τη διαμόρφωση μιας ελληνικής κοινωνικής 'κουλτούρας' κατανάλωσης σιγαρέττων*
Δημήτρης Κυπριωτάκης *«Τα Κρητικά καπνά». Στοιχεία για την παραγωγή και το εμπόριο καπνού στην Ανατολική Κρήτη κατά το Μεσοπόλεμο*
Juan Carmona Zabala *Παλιές συνήθειες σε νέα εποχή: Οι χωρικές αγοραπωλησίες ανατολικών καπνών στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου*
Συζήτηση

11.00-11.30

11.30-12.00 Διάλειμμα

2η πρωινή παράλληλη συνεδρία: **Κράτη και επιχειρήσεις** (αίθουσα ΦΙΛΙΠΠΟΣ)

Προεδρείο: Λήδα Παπαστεφανάκη, Δημοσθένης Τουλικίδης

12.00-13.00 Ευάγγελος Πρόντζας *Ο καπνός στις Βαλκανικές και Ευρωπαϊκές σχέσεις του μεσοπολέμου*
-Βιργινία Αναστασία Φουρνάρη *Το ζήτημα του καπνού στις διαπραγματεύσεις για την υπογραφή της πρώτης εμπορικής συμφωνίας Ελλάδας - Τσεχοσλοβακίας 1920 - 1923*
Αριστοτέλης Σπυριδόπουλος *Η ελληνογερμανική Συμφωνία του 1950 για τα καπνά (Tabakabkommen)*
Δημήτρης Αποστολόπουλος *Η χρηματοδότηση της εμπορίας και επεξεργασίας του καπνού κατά την μεταπολεμική περίοδο*
Νίκος Λεωνιδάκης *Συζήτηση*

13.00-13.30

3η πρωινή παράλληλη συνεδρία: **Ο καπνός στην τέχνη I** (αίθουσα ΝΕΣΤΟΣ)

Προεδρείο: Πηνελόπη Καμπάκη-Βουγιουκλή, Ναταλία Βασιλέκα

10.00-11.00 Αγγελική Κιουρτσή-Μιχαλοπούλου *Άρωμα καπνού στο λογοτεχνικό έργο Καβαλιωτών ποιητών και πεζογράφων*
Θανάσης Κούγκουλος *Καπνίζοντας στην Κωνσταντινούπολη του 19ου αιώνα: Μαρτυρίες από το ελληνικό μυθιστόρημα των «Αποκρύφων»*
Χριστίνα Μάρκου *Ο καπνός ως λογοτεχνικό πρότυπο (Η περίπτωση του μυθιστορήματος «Καπνά» του Ντιμίταρ Ντίμοβ)*
Ελπινίκη Ταστάνη *«Αρχάγγελοι της παλκαριάς»: Η εικόνα του λαθρέμπορα καπνού (τέλη 19ου-αρχές 20ού αιώνα) μέσα από τα λογοτεχνικά κείμενα λεσβίων συγγραφέων*
Συζήτηση

11.00-11.30

11.30-12.00 Διάλειμμα

4η πρωινή παράλληλη συνεδρία: **Ο καπνός στην τέχνη II** (αίθουσα ΝΕΣΤΟΣ)

Προεδρείο: Βασίλης Δαλκαβούκης, Μαρία Κάππα

12.00-13.00 Ulrich Moennig *«Εθισμός στη νικοτίνη» – ο καπνός, οι περιστάσεις παραγωγής του και η κατανάλωσή του στη νεοελληνική λογοτεχνία*
Γιάννης Γαλανόπουλος *Η καλλιέργεια και η επεξεργασία του καπνού. Μια μνημειακή σύνθεση του γλύπτη Χρήστου Καπράλου*
Μανόλης Αρκολάκης *Η κινηματογραφική απεικόνιση της βιομηχανίας καπνού στον Μεσοπόλεμο*
Κωστούλα Καλούδη *The back breaking leaf: Η ζωή των καπνεργατών στην οθόνη*
Συζήτηση

13.00-13.30

Επίσημη Έναρξη Συνεδρίου (αίθουσα ΦΙΛΙΠΠΟΣ)

17.00-18.00 Χαιρετισμοί από φορείς και εκπροσώπους των συνεργαζόμενων πανεπιστημίων

18.00-18.30 Εισαγωγική ομιλία: Σωκράτης Πετμεζάς, *Οι βαλκανικές κοινωνίες την εποχή του καπνού*

Απογευματινή συνεδρία Παρασκευής: **Η Καβάλα του καπνού** (αίθουσα ΦΙΛΙΠΠΟΣ)

Προεδρείο: Μιχάλης Σαχσαμάνογλου, Πάυλος Ιωσήφ Καρασσο

18.45-20.00 Ζωή Γαβριηλίδου *Το γλωσσάρι του καπνού*
Πηνελόπη *Ένα απόγευμα με τις Καβαλιώτισσες: μίλα μου για τον καπνό*
Καμπάκη-Βουγιουκλή *Το καπνικό ζήτημα στο έργο ποιητών που γεννήθηκαν και/ή έζησαν στην Καβάλα*
Ευριπίδης Γαραντούδης *Εβραίοι καπνέμποροι και καπνεργάτες στην Καβάλα κατά την οικονομική κρίση 1929-1932*
Βασίλης Ριτζαλέος *Βιογραφία της λήθης: Σαμπετάι Τσιμίνο, ο τελευταίος Εβραίος καπνέμπορος της Καβάλας*
Αγγελος Παληκίδης *Συζήτηση*

20.00-20.30

20.30 Δεξίωση-μουσική εκδήλωση (Galaxy Hotel, Roof Garden)

Σάββατο, 8 Δεκεμβρίου 2018

1η πρωινή συνεδρία: **Ο καπνός ως αγροτικό προϊόν** (αίθουσα ΦΙΛΙΠΠΟΣ)

Προεδρείο: Μιχάλης Ζουμπουλάκης, Ζαφείρης Μυστακίδης

09.30-10.45 Γιώργος Βοζίκας *Τεχνικές παραγωγής και καταμερισμός εργασίας στην καλλιέργεια και χωρική επεξεργασία του καπνού στα Δαρνακοχώρια*
Κύριλλος Νικολάου *Αλλαγή καλλιέργειών στη Κύπρο από τα τέλη του 19ου αιώνα από την αμπελοκαλλιέργεια στην καπνοκαλλιέργεια*
Ιωάννης Μπακιρτζής *Στοιχεία για την παραγωγή, τη μεταποίηση και το εμπόριο καπνού στην Καβάλα (τέλη 19ου - αρχές 20ού αιώνα), προερχόμενα από τα δημοσιεύματα της Εβραϊκής "Journal de Salonique"*
Μανόλης Σέργης *Η ιστορία του καπνού στη Νάξο (αρχές 20ού αιώνα - 1950) με έμφαση στην περίοδο του Μεσοπολέμου. Συμβολή στη μελέτη της ιστορίας του ελληνικού καπνού*
Βασίλης Πατρώνης *Από τις αρχές του 20ού αιώνα στη Μεταπολεμική περίοδο: Διαστάσεις, χωρική επέκταση και συμβολή της καπνοπαραγωγής στην Αιτωλοακαρνανία*

10.45-11.15

11.15 -11.45 Διάλειμμα

2η πρωινή συνεδρία: **Ο καπνός ως βιομηχανικό προϊόν** (αίθουσα ΦΙΛΙΠΠΟΣ)

Προεδρείο: Μανόλης Σέργης, Μαρία Μυλωνά

11.45-12.45 Ευφροσύνη Ρούπα *Τα παραφερνάλια του καπνίσματος από την προβιομηχανική στη βιομηχανική εποχή*
Χρυσούλα *«Βιομηχανία σιγαρέττων εν Σάμω»: Όψεις της επιχειρηματικότητας του καπνεμπορικού οίκου των αδελφών Μ. και Σ. Καραθανάση στη Σάμο (1887-1916)*
Αναγνωστοπούλου *Οι απαρχές της εκμηχάνισης στην ελληνική σιγαροποιία: Εργατικός Έλεγχος, Εργοδοτικές Πρωτοβουλίες και Κρατική Παρέμβαση στους Χώρους Εργασίας κατά τις Πρώτες Δεκαετίες του Εικοστού Αιώνα. «Ο άλλος εργάτης». Καπνεργάτριες και κατανομή της εργασίας στα καπνεργοστάσια της Θεσσαλονίκης του μεσοπολέμου*
Χρήστος Καραμπάτσος - Νικόλαος Αλέξης *Συζήτηση*
Κώστας Φουντανόπουλος

12.45-13.15

13.15-14.30 Ελαφρύ γεύμα

1η απογευματινή συνεδρία: **Δημόσιες ρητορικές για τον καπνό** (αίθουσα ΦΙΛΙΠΠΟΣ)

Προεδρείο: Ζωή Γαβριηλίδου, Δημήτρης Πανάρετος

15.30-16.30 Άρης Καφαντόγιας *Η κοινωνική διαδρομή του καπνού: Η κατανάλωση και η νομοθεσία του καπνού στην Αυστρία, 1740 -1830*
Κωστής Γκοτσίνας *«Το χασίς ή τον καπνόν»: το δίλημμα κατά τα πρώτα βήματα της ελληνικής καπνοκαλλιέργειας (1880 -1920)*
Γαρυφαλλιά Θεοδωρίδου *Ηγεμονικοί λόγοι της Εκκλησίας περί καπνού και καπνίσματος*
Χάρης Αθανασιάδης *«Μέρα μαγιού μου μίσειψες...». Ο ματωμένος Μάης του '36 στη δημόσια σφαίρα*
Συζήτηση

16.30-17.00

17.00-17.30 Διάλειμμα

2η απογευματινή συνεδρία: **Η κληρονομιά του καπνού στο αστικό τοπίο (αίθουσα ΦΙΛΙΠΠΟΣ)**

Προεδρείο: Κωνσταντίνος Λαλένης, Δήμητρα Βαζακίδου

17.30-18.45

Ιορδάνης Συναμίδης

Ζητήματα ανάδειξης της συλλογικής μνήμης και ένταξης νέων χρήσεων στα αρχιτεκτονικά μνημεία της κληρονομιάς του καπνού στα αστικά κέντρα της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
Θεσσαλονίκη - Πρωτεύουσα πόλη του καπνού. Ανάπτυξη των καπναποθηκών κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα
Ο αρχιτέκτων Λεάνδρος Ι. Ζωΐδης και η συνεισφορά του στη πολιτιστική κληρονομιά του καπνού
Τα καπνεργοστάσια της Αθήνας. Διατήρηση της μνήμης που χάνεται
Δρόμοι του καπνού στην πόλη του Βόλου

Σοφία Γκουβούση-
Σπύρος Ταβλίκος
Λεάνδρος Ζωΐδης

Μαρία Δανιήλ
Κώστας Αδαμάκης-
Αρχοντή Ιωάννου
Συζήτηση

18.45-19.15

19.45-20.45 Ξενάγηση στο Μουσείο Καπνού Καβάλας

21.00 Δείπνο

Κυριακή 9 Δεκεμβρίου 2018

1η πρωινή συνεδρία: **Αρχεία καπνού (αίθουσα ΦΙΛΙΠΠΟΣ)**

Προεδρείο: Ulrich Moennig, Μαρία Μαντζουράνη

09.30-10.15

Έλλη Λεμονίδου-
Σπύρος Χουλιάρης
Γιάννης Γονατίδης

Οι πηγές για τη μελέτη της ιστορίας του καπνού στο Αγρίνιο

10.15-10.45

Μαρία Ρεντετζή-
Sandra Schürmann

Η ομορφιά της λίστας: χαρτογραφώντας αρχεία για την ιστορία του καπνού
Χρησιμοποιώντας τη Φωτογραφία ως Ιστορικό Τεκμήριο: Το Φωτογραφικό Αρχείο της Reemtsma Cigarettenfabriken του Μουσείου Εργασίας στο Αμβούργο

Συζήτηση

10.45-11.00 Διάλειμμα

2η πρωινή συνεδρία: **Καπνεργασία (αίθουσα ΦΙΛΙΠΠΟΣ)**

Προεδρείο: Σωκράτης Πετμεζάς, Δημήτρης Θεοδωρίδης

11.00-12.00

Ρίκι βαν Μπουσχότεν

Έμφυλες διαστάσεις στην προφορική μνήμη καπνεργα(ρι)ών της καπνοβιομηχανίας «Ματσάγγος» του Βόλου
Κυριακή Κερανίδου, ετών 7, πακεταρίστρια. Παιδική εργασία στον κλάδο της ελληνικής καπνοβιομηχανίας κατά τον 20ό αιώνα
Μια άλλη οπτική στο καπνεργατικό ζήτημα: οι θέσεις της αρχειομαρξιστικής καπνεργατικής παράταξης στα 1933
Η καταστολή του εργατικού-συνδικαλιστικού κινήματος στα χρόνια του Εμφυλίου: Καβαλιώτες καπνεργάτες στο Έκτακτο Στρατοδικείο

Θανάσης Μπέτας

Κώστας Παλούκης

Χάρης Ραζάκος-
Δόμνα Κόφφα
Συζήτηση

12.00-12.30

ΠΟΣΤΕΡ: Γιάννης Κίζης, Αρχιτέκτων, Ομότιμος καθηγητής Ε.Μ.Π., Ελένη Βρετζάκη, Αρχιτέκτων

12.30-13.30 Συζήτηση στρογγυλής τράπεζας με τίτλο «Καπνός: οι πολλαπλές όψεις ενός ιστορικού φαινομένου» /παρεμβάσεις 8'

Προεδρείο: Άγγελος Παληκίδης

Ομιλητές: Μιχάλης Ζουμπουλάκης, Γιάννης Κίζης, Βασίλης Δαλκαβούκης, Γιάννης Βύζικας, Μάρκος Δέμπας

13.30-14.30: Σύνοψη εργασιών-Συζήτηση-Κλείσιμο συνεδρίου,

Ζωή Γαβριηλίδου, Λήδα Παπαστεφανάκη, Σωκράτης Πετμεζάς

Οργανωτική Επιτροπή

Γιάννης Βύζικας,

Πρόεδρος ΙΚΚΙΚ

Μιχάλης Σαχσαμάνογλου,

Αντιπρόεδρος ΙΚΚΙΚ

Άγγελος Παληκίδης,

Επικ. Καθηγητής ΔΠΘ-επιστημονικός σύμβουλος ΙΚΚΙΚ

Ζωή Γαβριηλίδου,

Καθηγήτρια ΔΠΘ-Αντιπρόεδρος

Πηνελόπη Καμπάκη-Βουγιουκλή,

Καθηγήτρια ΔΠΘ- Κοσμήτορας Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών

Μάρκος Δέμπας,

Οικονομολόγος-Πρόεδρος Επιμελητηρίου Καβάλας

Γιάννης Γονατίδης,

Υπ. διδάκτορας Ιστορίας Πανεπιστημίου Κρήτης, εξωτ. συνεργάτης ΙΜΣ/ΙΤΕ

Επιστημονική Επιτροπή

Ζωή Γαβριηλίδου, Καθηγήτρια Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Βασίλης Δαλκαβούκης, Αν. Καθηγητής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Μιχάλης Ζουμπουλάκης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Ulrich Moennig, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αμβούργου

Άγγελος Παληκίδης, Επικ. Καθηγητής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Λήδα Παπαστεφανάκη, Αν. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων & Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών/ΙΤΕ

Σωκράτης Πετμεζάς, Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης & Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών/ΙΤΕ

Μαρία Χριστίνα Χατζηγιάννου, Διευθύντρια Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών

Ευάγγελος Χεκίμογλου, Διδάκτωρ Οικονομικών, Έφορος Εβραϊκού Μουσείου Θεσσαλονίκης

Γραμματεία συνεδρίου: Ελένη Κερμανίδου, Ιστορικός-ΜΑ, Ελένη Μαυρουδή, Νηπιαγωγός-Υπ. διδάκτωρ ΔΠΘ

ARTWORK WWW.THOMIAGGELLOU.GR

ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ
ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

ΚΑΒΑΛΑ
7-9 2018

Ξενοδοχείο
AIROTEL GALAXY

Επιστημονικό Συνέδριο

Ο καπνός στην ιστορία: οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές προσεγγίσεις

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ
& ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΠΝΟΥ

ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ:

ΜΠΕ Διεθνή Ιστορία

Σχολή Κλασικών & Ανθρωπιστικών Σπουδών

Τμήμα Γλωσσών, Λογοτεχνίας και Μέσων II

ΔΗΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ

ΔΗΜΟΦΕΛΕΙΑ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΦΕΛΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΚΑΒΑΛΑΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΠΝΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ
ΚΑΒΑΛΑΣ